

HİTİT SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Hitit Journal of Social Sciences

e-ISSN: 2757-7949

Cilt | Volume: 18 • Sayı | Number: 2

Ağustos | August 2025

Öğrenilmiş Şüphe ile Bilginin Yeniden Üretimi: Sosyal Medya Kullanıcılarının Karbon Vergisine Karşıtlığı Üzerine Bir Araştırma – X Platformu Örneği

Learned Skepticism and the Reproduction of Knowledge: A Study on Social Media Users' Opposition to Carbon Tax – X Platform

Alim Alper CESUR

Corresponding Author | Sorumlu Yazar

Dr. | Lecturer

Kocaeli Üniversitesi, Gazanfer Bilge Meslek Yüksekokulu,

Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, Kocaeli, Türkiye

Kocaeli University, Gazanfer Bilge Vocational School,

Department of Marketing and Advertising, Kocaeli, Türkiye

alper.cesur@kocaeli.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-7772-1816>

<https://ror.org/0411seq30>

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type: Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş Tarihi | Received: 05.02.2025

Kabul Tarihi | Accepted: 19.08.2025

Yayın Tarihi | Published: 31.08.2025

Atıf | Cite As

Cesur, A. A. (2025). Öğrenilmiş şüphe ile bilginin yeniden üretimi: sosyal medya kullanıcılarının karbon vergisine karşıtlığı üzerine bir araştırma - X platformu örneği. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 512-532. <https://doi.org/10.17218/hititsbd.1634220>

Değerlendirme: Bu makalenin ön incelemesi iki iç hakem (editörler - yayın kurulu üyeleri) içerik incelemesi ise iki dış hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi. Benzerlik taraması yapılarak (Turnitin) intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Bildirim: husbededitor@hitit.edu.tr
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/hititsbd>

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Review: Single anonymized - Two Internal (Editorial board members) and Double anonymized - Two External Double-blind Peer Review

It was confirmed that it did not contain plagiarism by similarity scanning (Turnitin).

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while conducting and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Complaints: husbededitor@hitit.edu.tr
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/hititsbd>

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author(s) acknowledge that they received no external funding to support this research.

Copyright & License: Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Learned Skepticism and the Reproduction of Knowledge: A Study on Social Media Users' Opposition to Carbon Tax – X Platform

Abstract

Carbon tax, a form of carbon pricing, is a type of taxation designed to incentivize the reduction of carbon emissions resulting from sectors like industry and transportation, which rely heavily on fossil fuels. This tax is calculated and levied based on the carbon footprint of the services produced and consumed. While direct implementation of such a tax is currently absent in Turkey, additional charges related to fossil fuel consumption serve as an indirect application. Recently, discussions about introducing a carbon tax in Turkey, a signatory to the Paris Agreement under the United Nations Framework Convention on Climate Change, have gained traction. The scientific reality that carbon consumption contributes to greenhouse gas formation and global warming underscores the importance of policies aimed at reducing carbon emissions in today's production environments. However, as observed during the COVID-19 pandemic, such policies face resistance from certain social media users. Concerns rooted in religious beliefs, economic anxieties, and fears of social engineering lead some users to dismiss carbon emissions as a scientific fact, framing them instead as a matter of skepticism. In today's media landscape, where the practices of accessing information have evolved, new media platforms serve not only as tools for acquiring knowledge but also as arenas susceptible to the manipulation of facts. This has transformed them into spaces where reality is questioned and redefined. Such mistrust fosters a learned skepticism among users in their engagement with events and policies. Furthermore, the inherently shareable nature of social media facilitates the spread of misinformation, damaging scientific truths and distorting reality. This study examines posts shared under the hashtag #KarbonVergisineHayır (#NoToCarbonTax) on Platform X as a case study. Messages posted between June 17-23, 2024, were analyzed using content analysis to explore the misinformation they generated. It was observed that users approached the issue of carbon tax, as well as other current developments and scientific knowledge, with a holistic skepticism by associating it with various contexts. Although the posts contained unverifiable information, the sense of "being aware of everything" they generated was found to reinforce learned skepticism. In this context, the study provides an original contribution by analyzing the distrust narratives against environmental policies on social media, and by revealing how learned skepticism is reproduced in digital environments.

Keywords: Carbon Tax, Carbon Emissions, Learned Skepticism, Misinformation, Manipulation

Öğrenilmiş Şüphe ile Bilginin Yeniden Üretimi: Sosyal Medya Kullanıcılarının Karbon Vergisine Karşıtlığı Üzerine Bir Araştırma – X Platformu Örneği

Öz

Karbon fiyatlandırmasının bir biçimi olan karbon vergisi, sanayi, ulaşım gibi sektörlerde fosil yakıtların kullanımıyla üretimin bir sonucu olarak ortaya çıkan karbon atıklarının azaltılmasına teşvik olarak yürürlükte olan bir vergi biçimidir. Günümüzde pek çok ülkede uygulanan bu vergi türü kapsamında üretilen ve tüketilen hizmetler sonucu ortaya çıkan atıklar karbon ayak izine göre hesaplanıp ücretlendirilmektedir. Şu an için ülkemizde bu tip bir vergilendirme doğrudan olmamakla birlikte tüketilen fosil yakıtların vergilendirilmesinde ek bir kalem olarak uygulanmaktadır. Fakat son günlerde Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (Paris Anlaşması) taraflarından biri olan ülkemiz için de karbon vergisinin yürürlüğe konulması tartışılmaktadır. Karbon tüketiminin sera gazı oluşumuna ve küresel ısınmaya etkileri bilimsel bir gerçektir. Bu doğrultuda karbon salınımının azaltılmasına teşvik edecek politikalar günümüz üretim ortamı için önem taşımaktadır. Fakat daha önce pandemi sürecinde de görüldüğü gibi bu olası uygulama da bir kısım sosyal medya kullanıcıları tarafından dirençle karşılanmaktadır. Kullanıcıların dini inanç, ekonomik endişeler ve toplum mühendisliği gibi kaygıları çerçevesinde karbon salınımı bilimsel bir gerçek olarak kabul görmeyerek şüphe duyulan bir tasarı olarak ifade edilmektedir. Bilgiye ulaşma pratiklerinin değiştiği günümüzde yeni medya "bilgi alma" aracı olduğu kadar bilginin manipüle edilmesine de açık bir platform olarak gerçekliğin sorgulandığı ve gerçeğin yeniden üretildiği bir ortam haline gelmiştir. Bu güvensizlik ise kullanıcıların gelişen olaylara öğrenilmiş bir şüpheyile yaklaşmasına neden olmaktadır. Ayrıca sosyal medyanın paylaşımcı doğası da bu tip dezenformasyonların yayılımını kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla bilimsel gerçek zarar görürken hakikat ise kayma yaşamaktadır. Duyulan güvensizlik kapsamında X platformunda yer alan

#KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan iletiler örnek olay olarak ele alınmıştır. 17-23 Haziran 2024 tarih aralığında üretilen iletilerin yarattığı bilgi kirliliği içerik çözümleme yöntemiyle analiz edilmiştir. Kullanıcıların ilgili konuyu farklı bağlamlarla destekleyerek benzer tüm güncel gelişmelere ve bilimsel bilgiye bütüncül bir şüphe ile yaklaştıkları tespit edilmiştir. Kullanıcılar tarafından üretilen iletiler teyide muhtaç bilgiler içerirse de yarattığı “her şeyin farkında olma” hissinin öğrenilmiş şüpheyi güçlendirdiği görülmüştür. Bu bağlamda çalışma, sosyal medyada çevresel politikalara karşı oluşan güvensizlik söylemlerini çözümleyerek, öğrenilmiş şüphenin dijital ortamlarda nasıl yeniden üretildiğine dair özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karbon Vergisi, Karbon Salınımı, Öğrenilmiş Şüphe, Dezenformasyon, Manipülasyon

Giriş

Karbon vergisi, günümüzde pek çok ülkede uygulanan, sera gazı emisyonlarını azaltmak amacıyla fosil yakıtların karbon içeriklerine göre fiyatlandırılan bir mali politika aracıdır. Bu vergi, karbon dioksit salınımlarını ekonomik olarak değerlendirir ve özellikle sanayi kuruluşları üzerinde çevre dostu alternatiflere yönelme baskısı yaratır (Stern, 2008, s.1). Çevreye verilen zararları azaltma amacı güden karbon vergisi, 1990’larda İskandinav ülkelerinde uygulanmaya başlanmış ve zamanla Avrupa ve Kuzey Amerika’da iklim değişikliği ile mücadelede temel bir araç haline gelmiştir (Aldy ve Stavins, 2012, s.153). Verginin temel işlevi, karbon üretimini görünür hale getirmek suretiyle sanayi kuruluşları üzerinde mali bir baskı yaratarak emisyonları azaltma motivasyonu sağlamak ve işletmeleri çevre dostu teknolojilerin kullanımına teşvik etmektir (Hsu, 2012). Bu sebeple, karbon vergisi sadece çevresel değil, aynı zamanda ekonomik olarak da önemli bir politika aracı olarak dikkat çekmektedir. Çoğu hükümet, bu vergi gelirini çevresel projeleri finanse etmek veya düşük gelir gruplarına destek sağlamak gibi toplumsal faydalara yönlendirir (Goulder ve Schein, 2013, s.1). İklim risklerinin artmasıyla birlikte, karbon vergisinin daha yaygın bir şekilde benimsenmesi gerektiği, aksi takdirde emisyonların getireceği maliyetlerin vergi yoluyla sağlanan kaynaklardan çok daha fazla olacağı vurgulanmaktadır (Wagner ve Weitzman, 2015, s.4). Bu sebeple sanayileşmenin olumsuz etkilerinin gözle görünür hale geldiği günümüzde karbon vergisi üretim süreçlerinin denetlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Karbon vergisi uygulaması etkili bir araç olarak görülmesine rağmen, otoriteye ve bilime karşı duyulan güvensizlik nedeniyle geniş bir karşıtlığa da maruz kalmaktadır. Bu karşıtlık, otoritelere yönelik genel güvensizlikle beslenen bir eğilim olarak, karbon vergisinin bir “sosyal mühendislik” aracı olduğu iddialarını beraberinde getirir (Goertzel, 2010, s.494). Bilim insanlarının bağımsız olmadığını ve büyük güçlerin politikalarını desteklediklerini düşünen bazı gruplar, karbon vergisine karşı olan direnci ideolojik bir zemine taşımaktadır (Powell, 2011, ss.4,7). Bu bağlamda, karbon vergisi karşıtlığı, bilimsel bilginin tarafsızlığına yönelik kuşkuyla ilişkilendirilerek sosyal medya platformlarında hızla yayılmaktadır. İklim değişikliğini “sahte bir kriz” olarak tanımlayan içerikler geniş bir takipçi kitlesine ulaşarak kamuoyunu etkilerken, bu tür yanlış bilgiler üzerine inşa edilen söylemler de kamuoyunun bilimsel verilere duyduğu güveni sarsmaktadır (Al-Rawi ve diğerleri, 2021). Bu durum, sosyal medyada yayılan dezenformasyonun, iklim politikalarına duyulan şüpheleri nasıl beslediğini ve toplumda yanlış bilgilere dayalı bir algı oluşturduğunu göstermektedir (Dunlap ve McCright, 2015, s.310). Bu güvensizlik iklim değişikliği politikalarının etkinliğini ve bilimsel çabaların kamuoyundaki desteğini zayıflatarak, toplumun iklim değişikliği gibi kritik konularda harekete geçme potansiyelini olumsuz etkileyebilmektedir.

Öğrenilmiş şüphe olarak isimlendirdiğimiz bu refleks, bireylerin bilgiye ve otoriteye karşı otomatik bir güvensizlik geliştirmesi anlamına gelmektedir. Özellikle sosyal medya aracılığıyla

yayılan dezenformasyon, bu güvensizlik duygusunu derinleştirmektedir. Şüphe her ne kadar sorgulamayı güçlendiren bir düşünce biçimi olsa da içinin boşaltılarak kutsallaştırılması, şüpheyi hudutları belli olmayan bir reflekse dönüştürmüştür. Bu çerçevede şüphe, öğrenilmiş bir edim olarak bireylerin bilgiye erişim sürecinde, her şeyin arkasında gizli bir niyet olduğunu varsayarak bilgi kaynaklarına sürekli olarak kuşkuyla yaklaşımlarına neden olur. Goertzel (2010, s.494)'in belirttiği üzere, sürekli devam eden kuşku komplo teorilerini büyüterek bilime ve otoritelere duyulan güvensizliği daha da pekiştirmekte ve bireylerin bilimsel gerçekleri reddetmesine yol açmaktadır. Bu tip yaklaşımlar sonucu bilimsel bilgi mahiyetini yitirerek kulaktan dolma komplolara kurban gitmektedir. Öte yandan kurumların da çevresel ve sağlıkla ilgili konularda yarattığı belirsizlik ve çelişkili bilgiler süreç içerisinde toplumsal yapıyı zayıflatarak, halkın otoritelere olan inancını ciddi şekilde sarsmaktadır (Wodak, 2015). Bilgiye duyulan şüphenin artması sosyal uyumun bozulmasına ve bireylerin toplumsal yapılara yabancılaşmasına yol açmaktadır. Bu durum organizasyonların kriz dönemlerinde etkili yanıt verme kapasitelerini de zayıflatarak güvensizlik ortamının büyümesine neden olmaktadır (Kramer ve Pittinsky, 2012, s.1). Kurumlara duyulan güvenin azalması organizasyonların toplumla olan ilişkilerinde güvenilir bir iletişim sağlayamamasına ve krizleri etkin şekilde yönetilememesine yol açmaktadır. Tüm bu süreçler neticesinde şüphe, bireylerin bilimsel verilere ve bilgi kaynaklarına karşı süregelen bir kuşkuyla yaklaşımlarına yol açarak bilimsel gerçeklikten uzaklaşmalarına neden olmaktadır.

Bu araştırma, sosyal medyada karbon vergisine karşı oluşan dirençte öğrenilmiş şüphenin etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın örneklemini, 17-23 Haziran 2024 tarihleri arasında X platformunda #KarbonVergisineHayır etiketi altında yapılan paylaşımlardan oluşmaktadır. Dezenformasyon unsurları içerik çözümleme yöntemi ile ele alınarak, bilime karşı duyulan güvensizlik ve bu şüphenin kullanıcılar arasında nasıl yayıldığı analiz edilmiştir. Araştırma yalnızca belirli bir zaman diliminde ve tek bir sosyal medya platformunda yapılması elde edilen bulguların genellenebilirliğini kısıtlayabilir. Ancak, çalışma, öğrenilmiş şüphe kavramının karbon vergisi gibi çevresel politikalara karşı oluşan güvensizliği nasıl pekiştirdiğine dair katkı sunmayı amaçlamaktadır.

1. Öğrenilmiş Şüphenin İnşası ve Zihinde Yerleşimi

Şüphe, bireyin bilgiye, otoriteye veya gerçekliğe yönelik güvenini sorgulayan ve alternatif açıklamalar aramasına neden olan bir düşünsel tutumdur. Bu haliyle düşünüldüğünde şüphe bilişsel süreçlerin ayrılmaz bir parçası olarak önümüze çıkmaktadır. Öte yandan felsefi anlamda şüphe, mutlak bilgiye veya kesin yargılara ulaşmanın mümkün olup olmadığını sorgulayan bir yaklaşımdır. İlk kez Antik Yunan'da Pyrrhonizm ve Akademik Şüphecilik gibi okullarda ele alınmış, Pyrrho ve Sextus Empiricus gibi düşünürler tarafından geliştirilmiştir (Bett, 2000, s.52; Mates, 1996, s.9). Pyrrho, bilginin göreceli olduğunu ve mutlak doğrulara ulaşmanın imkânsız olduğunu savunarak "epokhe" (yargıda bulunmama) durumunu önerir. Bu yaklaşım, bireyin zihinsel huzura ulaşması için tüm yargılardan kaçınması gerektiğini savunur (Mates, 1996, s.11). Antik dönemdeki felsefi tohumlarının sonrasında şüphe Orta Çağ'da dini bir bağlamda yeşermeye başlamıştır. Augustinus, inanç ve şüphenin birbirine karşıt değil, tamamlayıcı olduğunu ileri sürer; şüphe, insanın Tanrı'ya olan inancını pekiştirmesi için bir sınavdır (Augustinus, 2003, s.210). Kutsi bir özgüvenle şüphe Tanrı'nın varlığının – kanıtlanmak üzere- sorgulanması için Orta Çağ düşünürleri tarafından teşvik edilmiş bir motivasyon olmuştur. Şüpheyi Tanrı bilgisi açısından değerlendiren Thomas Aquinas da doğru bilgiye ulaşmada güvenin ancak Tanrı rehberliğinde kesinleşeceğini

savunur (Aquinas, 1947, s.112). Bunun dışında beşere ait olan her şey mutlak sorgulanması gerekmektedir. Orta Çağ boyunca, şüphecilik daha çok inançla dengelenmiş olsa da bireyin doğru bilgiye ulaşmasında bir araç olarak kabul edilerek teşvik edilmiştir.

Aydınlanma döneminde ise şüphe, rasyonel düşüncenin temel bir unsuru haline gelir. Bilimin kıstaslarının belirlenmesiyle şüpheyile de yolu ilk kez kesişmiştir. Bu doğrultuda Descartes, metodik şüphe aracılığıyla her şeyden şüphe ederek kesin bilgiye ulaşma yolunu açan kişi olmuştur. Hatta meşhur “Cogito, ergo sum” (Düşünüyorum, öyleyse varım) önermesiyle, şüpheyi tüm bilgilerin temelinde bir sınama aracı olarak kullanmıştır (Descartes, 1942, s.15). Bu yaklaşım, Aydınlanma’nın rasyonel düşünceye verdiği önemi yansıtırken, bilginin temelinde de bir güvensizlik yatabileceğini gösterir. Aynı dönemde David Hume da nedenselliği eleştirerek bilgiye dair kesinliği sorgular. Hume’a göre, nedensellik yalnızca alışkanlıklardan ibarettir ve mutlak bilgiye ulaşmak olanaksızdır (Hume, 2009, s 92). Modern dönemde ise Kant, bilgiye dair şüphenin sınırlarını belirleyerek insan zihninin bilgiye ulaşırken kategorilere bağlı olduğunu, bu sebeple de mutlak bilgiye ulaşamayacağını savunur. Kant’ın şüpheyile dair yaklaşımı, bilginin sınırlarının belirlenmesi ve insan zihninin doğasından kaynaklanan kısıtlar ile şekillenmektedir (Kant, 2001, ss.182-184). Bilimin yanı sıra egzistansiyalizm düşüncesinde ise şüphe, bireyin kendi varoluşsal arayışının bir parçası haline gelir. Kierkegaard, bireyin Tanrı ile ilişkisine dair varoluşsal şüphanın özgürlük yolunda önemli bir adım olduğunu savunur (Kierkegaard, 1990). Böylelikle teşvik edilen düşünsel bir süreçten yola çıkan şüphe kavramı tinsel ve maddi olan her şey için genellenabilir bir motivasyon olarak dikkat çekmektedir. Fakat günümüz dünyasına geldiğimizde ise şüphe, girift toplum yapısında yaşanan krizlerin bir parçası haline gelmiş ve bir savunma mekanizmasına dönüşmüştür.

Postmodern dönemde, bilgiye dair şüphe toplumsal bir düzleme taşınarak güç ilişkileri, dil ve anlam arayışındaki belirsizliklerle harmanlanmıştır. Michel Foucault, bilginin toplumsal olarak inşa edildiğini ve iktidar ilişkileri tarafından şekillendiğini savunur. Foucault’nun bilgiye dair şüphecilik yaklaşımı, bilginin güvenilirliğini ve meşruiyetini sorgular; bilgi, toplumsal ve siyasi iktidarın bir ürünü olarak güven duymayı zorlaştıran bir araçtır (Foucault, 2014, ss.45-54). Bu bakış açısı, bireylerin bilgi kaynaklarına karşı giderek daha temkinli ve kuşkucu yaklaşmasına neden olur. Bireylerde oluşan bu refleks, bilginin kendiliğinden kuşkulu görülmesine yol açar. Bununla birlikte Jacques Derrida’nın dekonstrüksiyon yaklaşımı, anlamın sürekli ertelendiği fikriyle mutlak bilgiye ulaşmayı imkânsız kılar. Dilin yapısal belirsizlikleri nedeniyle, kesin bilgiye ulaşma mümkün olmadığı gibi, her bilgi katmanı altında bir belirsizlik olduğunu varsayar (Derrida, 2020, ss.245-249). Bu tür bir şüphecilik bakış açısı, bilginin ardında bir manipülasyon veya eksiklik arayışını tetikleyerek bireylerin bilgiye yaklaşımını sürekli bir şüphe zeminine oturtur. Bu düşünce biçimi, bilgiye ulaşmak yerine mevcut bilgiye karşı sorgulayıcı ve kuşkucu bir tavır öne çıkarır. Şüpheyi günümüz dünyasının tek gerçeği olarak ele alan Jean Baudrillard ise postmodern dönemde gerçeğin simülasyonlar ve kopyalar içinde kaybolduğunu savunur. Geliştirdiği simülasyon teorisine göre, bilgi ve gerçeklik yerini temsil ve simülasyonlara bırakır (Baudrillard, 2011, ss.13-70). Bu durumda toplum, bilginin gerçek mi yoksa bir temsil mi olduğundan şüphe eder hale gelerek bilgiye dair sürekli bir güvensizlik içinde yaşar. Özellikle dijital medya ve sosyal ağlar aracılığıyla yayılan bilgi kirliliği, insanların bilgiye karşı giderek daha temkinli ve şüphecilik bir tavır almasına yol açar. Dolayısıyla şüphe günümüz dünyası için ayrılmaz bir refleks haline dönüşmüş, kriz ve güvenin başat motivasyonu haline gelerek toplumun sürekli bir kuşkuculuk ve güvensizlik

içinde yaşamasına yol açan zihinsel bir altyapı oluşturmuştur. Bilgi-iktidar ilişkisi, dilin belirsizliği ve simülasyonların gerçeklik üzerindeki etkisi, bireyleri bilgiye karşı her zaman temkinli ve şüpheli olmaya itmiştir.

Çağdaş toplumlarda bilgiye ve otoriteye duyulan güvenin azalması, bireylerde şüphenin otomatik bir savunma mekanizması haline gelmesine yol açmıştır. Geleneksel güven kaynaklarının değişmesi ve toplumsal yapıların istikrarsızlaşması, bireylerin otoritelere ve bilgilere karşı eleştirel bir yaklaşım geliştirmesine neden olmuştur (Beck, 1992, ss.6-8; Giddens, 2010, ss.58-61; Zaller, 1992, ss.114-115). Bu yaklaşım, "öğrenilmiş şüphe" olarak adlandırabileceğimiz "her şeyden şüphe edilmeli" anlayışına dayalı bir düşünce biçimini ortaya çıkarmıştır. Öğrenilmiş şüphe kavramı bir refleks olarak bireylerin yanılgıdan kaçınma arzusuyla bilgi kaynaklarını sürekli olarak sorgulama eğilimini temsil etmektedir. Bu davranış, bireylerin bilgiye temkinli yaklaşmasına ve şüphecilik davranışının kalıcı bir tutuma dönüşmesine yol açmaktadır (Kahneman, 2011, ss.96-98). Sürekli sorgulama refleksi, bireylerin bilgi kaynaklarının güvenilirliğini teyit etme ihtiyacıyla karakterize edilir ve zamanla bireylerin düşünce yapısında derin bir alışkanlığa dönüşür. Böylece öğrenilmiş şüphe, bireylerin belirsizlik ve güvensizlik ortamlarında hayatta kalma stratejisi olarak içselleştirilmiş bir davranış ve kavram halini alır.

Bireysel düzeyde gelişen bu refleks, toplumsal düzlemde de geniş çaplı sorunlara yol açmaktadır. Sürekli sorgulama ihtiyacı, toplumsal güvenin zayıflamasına ve bireyler arası ilişkilerin bozulmasına neden olmaktadır. Şüphenin topluma yayılması, bireylerin karşılaştıkları her bilgiyi sorgulamalarına ve kuşkuyla değerlendirmelerine yol açarak, toplumsal güvensizliğin içselleştirilmesine neden olmaktadır (Sunstein, 2014, ss.8-10). Bu durum, toplumun bilgiyle kurduğu ilişkiyi köklü bir şekilde dönüştürmektedir. Bilgiye erişimin giderek daha zorlayıcı ve mesafeli bir hale gelmesi, bireylerin bilgiye karşı mesafeli bir duruş geliştirmesine yol açmaktadır. Güvensizlik, yalnızca bilgiye yönelik değil, bireyler arası ilişkilerde de kendini göstermekte; toplumsal dayanışmayı ve ortak değerler etrafında birleşme isteğini zayıflatmaktadır (Giddens, 2010, ss.229-234). Bu ortamda, güvenin azalması toplumsal krizleri tetikleyen bir güven boşluğu yaratmakta ve bireyler arasında şüphe ve güvensizlik duygularını derinleştirmektedir. Toplumsal bağların çözülme riskiyle karşı karşıya kalındığı bu ortamda, bireyler arasındaki güven eksikliği, toplumsal sorumlulukların paylaşılmasını ve ortak çözümler üretilmesini de zorlaştırmaktadır. Öğrenilmiş şüphe bu bağlamda sadece bireylerin bilgiye dair tutumlarını değil, toplumsal ilişkilerin yapısını ve işleyişini de şekillendiren bir kriz unsuru haline gelmektedir.

Bilgiye karşı duyulan bu temkinli yaklaşım, sosyal medya platformlarında daha da derinleşmektedir. Sosyal medya, bilgiye erişim ve paylaşım kolaylığı sağlarken, aynı zamanda dezenformasyonun ve komplo teorilerinin hızla yayılmasına da zemin hazırlamaktadır (Sunstein, 2014, ss.3-5). Sosyal medya kullanıcıları, karşılaştıkları bilgileri sürekli sorgulama refleksi geliştirerek şüphecilik davranışını alışkanlık haline getirmektedirler. Dezenformasyon ve komplo teorileri, bireylerin bilimsel bilgilere, sosyal yapılara ve otoritelere olan güvenini sarsarak şüpheyi derinleştirmektedir. Bu sebeple sosyal medya kullanıcıları, yanlış bilgi ve manipülasyondan korunmak için her bilgiyi doğrulama çabasına girmekte, bu da bilgiye karşı mesafeli bir duruş sergilemelerine yol açmaktadır (Barkun, 2003, ss.57-59; Michaels, 2008, ss.176-192). Komplo teorilerinin yaygınlaşması, bireylerde mevcut düzene ve bilimsel otoritelere karşı daha büyük bir güvensizlik oluşturmakta ve sosyal medyanın yaygın kullanımı

bu süreci daha hızlı derinleşmektedir (Brotherton, 2015, ss.10-17). Bu sebeple sosyal medya her ne kadar bireylerin bilgiye karşı eleştirel bir düşünce geliştirmelerine olanak sağlasa da aynı zamanda şüpheyi kontrolsüzce körükleyen bir ortam haline de gelmektedir. Böyle bir ortamda bireyler, bilgi kirliliği ve güvensizlik duyguları arasında denge kurma çabası göstererek sürekli teyakkuz halinde kalmaktadır (Collins and Pinch, 1993, ss.45-48). Bu tedirginlik, bireylerin öğrenilmiş şüphe davranışını pekiştirerek sosyal medyanın bilgiye erişim kolaylığı sağlamasının yanında bilgiye zarar veren bir yapıya da dönüşmesine sebep olmaktadır. Ayrıca bu durum yalnızca bireylerin bilgiyle olan ilişkilerini değil, toplumsal bağların zayıflamasını ve güven krizlerinin derinleşmesini de beraberinde getirmektedir. Bu sebeple sosyal medyada bilginin farklı yollarla yeniden üretimi çalışmamızın bir diğer ilgi alanı olmaktadır.

2. Sosyal Medya Çağında Gerçekliğin Çöküşü ve Güvensizlik

Marshall McLuhan “küresel köy” kavramıyla, teknolojinin ve iletişim araçlarının bireyler arasındaki mesafeyi azaltarak insanları birbirine daha yakın hale getireceğini öngörüyordu (McLuhan, 2014). Sosyal medya, bu kavramın pratikteki en güçlü örneklerinden biri olarak bilgiye erişimi hızlandırmış ve bireylerin iletişim kurma yollarını dönüştürmüştür. Ancak, sosyal medyanın bilgi ekosistemi üzerindeki etkileri, McLuhan’ın idealize ettiği “yakınlaşma” durumunun ötesine geçmiştir. Bireyler arasındaki bağları zayıflatan bir güvensizlik ortamı oluşmasına neden olmuştur. Özellikle dezenformasyonun yaygınlaşması ve komplo teorilerinin etkisiyle bireyler hem bilgi kaynaklarına hem de birbirlerine karşı temkinli ve şüpheli bir tutum geliştirmişlerdir. Bir önceki kısımda öğrenilmiş şüphe olarak tanımladığımız bu motivasyon bireylerin dezenformasyon ve komplo teorileri karşısında bilgiyi sürekli sorgulama çabasıyla pekişmektedir. Sosyal medya katılımcı ve görece denetimsiz yapısıyla bu güdüye zemin hazırlamaktadır.

Sosyal medya, geleneksel medyanın aksine bilgiye erişimi demokratikleştirerek herkesin bilgi üreticisi ve yayıcısı olmasını sağlamıştır. Bu durum, bilginin çok daha hızlı yayılmasına olanak tanırken, aynı zamanda yanlış bilgilerin de geniş kitlelere ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Özellikle pandemi döneminde sosyal medyada yayılan bilgi akışının etkisi incelenmiş ve hem güvenilir hem de şüpheli kaynaklardan gelen bilgilerin benzer yayılma modelleri gösterdiği, bunun da dezenformasyonun hızla yayılmasını mümkün kıldığı gözlemlenmiştir (Cinelli ve diğerleri, 2020). Bu hızlı yayılım, toplumların bilgiye erişim biçimlerini dönüştürürken yanlış bilgilere maruz kalma riskini de artırmaktadır.

Sosyal medyanın algoritmik yapısı, bilgi akışının dinamiklerini şekillendiren en önemli faktörlerden biridir. Kullanıcı tercihlerini temel alan algoritmalar, bireyleri kendi görüşlerini destekleyen içeriklerle sınırlayarak yankı odalarının oluşmasına yol açmaktadır. Bu mekanizma, bireylerin yalnızca kendi dünya görüşlerini destekleyen bilgilerle karşılaşmasına ve farklı görüşlere karşı direnç geliştirmesine neden olmaktadır (Cinelli, ve diğerleri, 2020, ss.4-5). Ayrıca, bu algoritmik yapı, çarpıcı ve tartışmalı içerikleri ön plana çıkararak yanlış bilgilerin yayılmasını hızlandırmaktadır. Araştırmalar yanlış bilgilerin sosyal medyada doğrulardan daha hızlı ve geniş bir şekilde yayıldığını, bunun insanların yeni ve şaşırtıcı bilgilere duyduğu ilgiyle bağlantılı olduğunu göstermiştir (Vosoughi ve diğerleri, 2018, ss.1146-1148). Kullanıcılar, yankı odalarında yalnızca kendi görüşlerini destekleyen içeriklerle sınırlanarak daha kutuplaşmış bir bilgi ortamında bulunurlar. Bu durum, yanlış bilgilerin daha hızlı viral hale gelmesine olanak tanır (Benkler ve diğerleri, 2018, ss.10-13; Friggeri ve

diğerleri, 2014, ss.101-103). Bireylerin yalnızca kendi görüşlerini destekleyen içeriklere yönelme eğilimi, farklı fikirlerin etkileşim ihtimalini ciddi şekilde azaltmaktadır.

Bu yanlış bilgi içeriklerinden biri olan komplo teorileri, bireylerin anlam ve kesinlik arayışlarını, kontrol ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, inanç temelli bir mekanizma olarak işlev gören gerçekdışı içeriklerdir. Araştırmalar, bu tür inançların, bireylerin belirsizlik ve tehdit algılarını azalttığı için cazip hale geldiğini göstermektedir. Bireylerin anlam arayışı ve kontrol ihtiyacını tatmin etme ihtiyaçları nedeniyle, bu teoriler toplum içinde yaygınlaşmaktadır (van Prooijen ve Douglas, s.898). Aynı zamanda, bu tür inançlar kriz dönemlerinde daha sık ortaya çıkar; çünkü belirsizlik ve korku gibi duygular, bireyleri bu tür açıklamalara yönlendirmektedir. Katılımcı yapısıyla da sosyal medya, komplo teorilerinin yayılmasında önemli bir aracı haline gelmiştir. Bu platformlar, algoritmalar yoluyla bireyleri benzer düşüncelere sahip kişilerle buluşturarak yine yankı odalarının oluşmasına sebep olur ve yanlış bilgi ekosistemlerini güçlendirir. Yapılan çalışmalar benzer görüşlerin paylaşıldığı komplo ekosistemleri içerisinde üretilen bilgilerin daha güvenilir algılanmasına yol açtığını göstermiştir (Pennycook ve diğerleri, 2020, s.4950). Bu tür bir dinamik, yalnızca bilgi ekosistemini değil, aynı zamanda bireylerin gerçeklik algısını da şekillendirmektedir.

Komplo teorilerinin inşa edilmesinde manipülasyonun rolü belirgindir. Sosyal medyada yayılan bu teoriler genellikle yanlış belgeler, sahte görseller ve yanlış haberlerle desteklenir. Örneğin, politik grupların, kendi çıkarlarını desteklemek için, komplo teorilerini kullanarak bilgi manipülasyonu yaptıkları ve bu manipülasyonun bireylerin düşünce yapılarını etkilediği saptanmıştır (Enders ve Smallpage, s.85). Bu bağlamda, sosyal medyanın bilgi akışını kontrol etme şekli, bireylerin gerçeklik algısını derinden etkilemektedir. Ayrıca komplo teorileri bireylerin rasyonel karar alma süreçlerini zayıflatarak, sağlık, çevre ve politika gibi alanlarda olumsuz etkiler yarattığını ortaya koymaktadır (Douglas ve diğerleri, s.540).

Sosyal medyada üretilen yanlış bilgi içeriklerinden bir diğeri olan dezenformasyon, yanlış bilginin kasıtlı olarak yayılması ve bu bilgilerin bireylerin algılarını, tutumlarını veya davranışlarını etkilemek amacıyla manipüle edilmesi olarak tanımlanır. Komplo teorilerinden farklı olarak bilgi kaynağı içeriğe inanmaz, diğer kullanıcıları doğrudan yanlış bilgilendirme amacı güder. Bu kavram üç temel türe ayrılır: misinformasyon, zarar verme amacı gütmeyen yanlış bilginin paylaşılması; dezenformasyon, zarar verme amacıyla yanlış bilginin kasıtlı yayılması ve malinformasyon, doğru bilginin zarar vermek amacıyla paylaşılması. Bu ayrımlar, dijital çağda bilgi akışını anlamada kritik bir temel sağlar (Wardle ve Derakhshan, 2017, s.20). Dezenformasyonun karmaşıklığı, özellikle sosyal medya platformlarının yükselişiyle daha görünür hale gelmiştir. Dijital çağda dezenformasyonun etkileri, kamuoyu algısı ve politik davranışlar üzerinde belirgin şekilde hissedilmektedir. Yanlış bilgiler, bireylerin gerçeklik algılarını bozarak, rasyonel tartışmaları engelleyen bir bilgi ekosistemi yaratır. 2016 ABD başkanlık seçimleri bu dinamiğin somut bir örneği olmuştur. Yapılan bir çalışmada, sosyal medya platformlarında paylaşılan yanlış bilgilerin çoğunlukla siyasi kutuplaşmayı artırdığı ve yanlış bilginin yayılmasının büyük ölçüde bu platformlar aracılığıyla gerçekleştiği tespit edilmiştir (Guess ve diğerleri, 2019). Bu durum, özellikle kutuplaşmış toplumlarda, dezenformasyonun etkilerini daha da yıkıcı hale getirebilmektedir. Bu durum yalnızca bireylerin bilgiye olan inançlarını değil, aynı zamanda kurumsal yapılara olan güvenlerini de sarsmaktadır. Demokratik kurumlara duyulan güvenin azalması, dezenformasyonun en ciddi etkilerinden biri olarak karşımıza çıkar. Özellikle otoriter rejimler, dezenformasyonu bir strateji

olarak kullanarak, demokratik kurumların meşruiyetine olan güveni zayıflatmayı hedeflemektedir. Brexit süreci ve Trump yönetimi dönemindeki dezenformasyon kampanyaları, dezenformasyonun otoriter eğilimler için nasıl bir araç haline geldiğini gösteren önemli örneklerdir (Bennett ve Livingston, 2018, s.124). Bu tür dezenformasyon kampanyalarının, bireylerin kurumsal yapılarla olan bağlarını kopararak, demokratik süreçlere duyulan güveni derinden sarstığı ifade edilmektedir.

Dezenformasyonun toplumsal bağlara etkisi ise bireyler arası güvenin aşınmasıyla kendini gösterir. Yapılan araştırmalar, dezenformasyonun, bireyler arasındaki güvensizlik ortamını artırdığını ve bu durumun toplumsal uyumu zayıflattığını ortaya koymuştur (Humprecht ve diğerleri, 2020). Bu tür bir güvensizlik, yalnızca bireylerin birbirine olan güvenini değil, aynı zamanda sosyal ve politik meselelerde iş birliği yapma istekliliğini de azaltmaktadır. Sonuç olarak, dezenformasyonun yaygınlaşması, toplumsal dokunun bütünlüğünü zayıflatarak, sosyal uyum ve politik istikrar üzerinde ciddi riskler yaratmaktadır. Toplumsal çözülme, sosyal medya platformlarının yanlış bilgi yayılımını hızlandırması ve komplo teorilerinin etkisiyle daha karmaşık bir hale gelmiştir (Culloty ve Suiter, 2021, ss.11-15). Kahramanmaraş depremi sırasında sosyal medyada yayılan sahte haberler, yalnızca bireylerin bilgiye olan güvenini değil, aynı zamanda arama-kurtarma faaliyetlerini de olumsuz etkilemiştir (Aydın, 2023, s.2610). Bu durum, dezenformasyonun kriz anlarında toplumsal dayanışmayı nasıl zayıflattığını gözler önüne seren bir durumdur. Bu tip kriz dönemlerinde kurumların iletişim stratejilerini etkileyerek toplumun otoritelere olan güvenini sarsmaktadır. Çelişkili ve yanlış bilgilerin sosyal medya üzerinden hızla yayılması, bireylerin resmî kurumlara olan inancını zayıflatmakta ve iletişim krizlerini derinleştirmektedir. Sosyal medyada yayılan yanlış bilgiler, halk sağlığı veya doğal afetler gibi kriz durumlarında toplumu bilgilendirme süreçlerini sekteye uğratmaktadır (McCoy ve Somer, 2019, s.235). Özellikle bu tür krizlerde, resmi kaynakların güvenilirliği sorgulanmakta ve bireylerin teyit mekanizmalarına duyduğu ihtiyaç artmaktadır (Yaşar ve Uğurhan, 2021, s.34). Dolayısıyla oluşan şüphe ortamları kullanıcıları komplo teorileri ve dezenformasyona açık hale getirmektedir.

Sosyal medya, bireyler arasındaki kutuplaşmayı artırarak sosyal bağların kopmasına neden olmaktadır. Kutuplaşmanın artması, toplumsal çözülmeyi daha karmaşık bir hale getirirken demokratik süreçleri de olumsuz etkilemektedir. Sosyal medya aracılığıyla yayılan yanlış bilgiler, bireylerin politik tutumlarını radikalleştirerek toplumsal gerilimleri artırmaktadır. Çeşitli araştırmalar, karşıt görüşlere maruz kalmanın bile bireylerde daha kutuplaşmış tutumlar geliştirdiğini göstermektedir (Bail, ve diğerleri, 2018). Yanlış bilgilere dayalı karar alma mekanizmaları, toplumun genel işleyişini ve istikrarı tehdit ederek kullanıcılarının şüphe refleksini güçlendirmektedir. Gelişen şüphe, bireylerin bilgiye ve otoriteye karşı temkinli bir tavır geliştirmesine yol açarken, sosyal medyanın dezenformasyon üretim ve yayılımına olanak sağlayan yapısıyla birleştiğinde, toplumsal güveni derinden sarsan bir kriz unsuru haline gelmektedir. Sosyal medya platformları, bilgiye erişimi demokratikleştirirken aynı zamanda manipülasyon, yanlış bilgi ve komplo teorilerinin hızla yayılmasını kolaylaştırarak öğrenilmiş şüphenin etkisini güçlendirmektedir. Bu durum, bireylerin yalnızca bilime ve çevresel politikalara değil, aynı zamanda toplumsal yapılara ve demokratik süreçlere karşı güvensizlik geliştirmesine neden olmaktadır. Karbon vergisi gibi iklim politikalarına yönelik direncin sosyal medyada yayılan dezenformasyonla pekişmesi, bilgiye dayalı karar alma süreçlerini daha da zorlaştırmaktadır. Böylece, öğrenilmiş şüphe ve dezenformasyon

döngüsü, bilimsel gerçeklerin kamusal alandaki etkisini zayıflatmakla kalmayıp, toplumsal dayanışmayı da tehdit etmektedir.

Sunulan kuramsal çerçeve, öğrenilmiş şüphe kavramının tarihsel gelişimini, bilgi ve otoriteyle kurulan ilişkiyi ve bu ilişkinin sosyal medya ortamında nasıl güvensizlik ve kutuplaşma dinamiğine dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Sosyal medya platformlarının dezenformasyon ve komplo teorilerine zemin hazırlayan yapısı, öğrenilmiş şüphe refleksiyle çevresel politikalar başta olmak üzere bilimsel bilgi ve otoriteye duyulan güveni sarsar. Bu kuramsal arka plan, çalışmanın analiz bölümünde incelenecek olan karbon vergisi karşıtlığına yönelik X platformundaki sosyal medya söylemlerinin bilgi manipülasyonu bağlamında nasıl şekillendiğini anlamak için kavramsal bir temel sunmaktadır.

3. Araştırmanın Yöntem ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada, 2024 yılı ikinci yarısında yürürlüğe gireceği iddia edilen karbon vergisi düzenlemesine yönelik sosyal medya tepkileri incelenmiştir. İddianın ortaya atılmasıyla birlikte 17-23 Haziran 2024 tarihleri arasında X platformunda #KarbonVergisineHayır etiketiyle yapılan ve bir haftalık tepki dalgasını yansıtan paylaşımlar analiz edilmiştir. Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmış; hem nitel hem de nicel veri unsurları değerlendirilmiştir.

Bu araştırma, sosyal medyada karbon vergisi karşıtlığı söylemleri üzerinden öğrenilmiş şüphe olgusunun kamusal bilgi üretimi süreçlerini nasıl şekillendirdiğini anlamayı amaçlamaktadır. Çalışmada, 17–23 Haziran 2024 tarihleri arasında X (eski adıyla Twitter) platformunda #KarbonVergisineHayır etiketi kullanılarak paylaşılan içerikler analiz edilmiştir. Veri toplama sürecinde kasıtlı örnekleme yöntemi kullanılmış; kamuya açık, orijinal içerik içeren tweet’ler derlenmiştir. Araştırma kapsamında nitel içerik analizi yöntemi uygulanmış, ayrıca temel bazı nicel dağılımlara da yer verilmiştir.

Kodlama süreci, tematik analiz yaklaşımına dayanmaktadır. Tweet’ler açık kodlama yöntemiyle incelenmiş, ardından içeriklerde sıkça tekrar eden söylem biçimlerinden temalar türetilmiştir. Belirlenen temalar, söylemlerin içerdiği ideolojik ve duygusal motiflere göre kategorize edilmiştir. Aşağıdaki tabloda tematik kategoriler ve açıklamaları sunulmuştur:

Tablo 1. Tematik Kodlama Şeması

Tema/Kategori	Açıklama
Siyonizm	Karbon vergisinin Siyonist bir küresel planın parçası olduğuna dair komplo yorumları
Küresel Güçler	Uluslararası elitlerin (DSÖ, IMF, çok uluslu şirketler vb.) kontrol planı olarak sunulması
İslam Karşıtlığı	Karbon vergisinin İslam’a, helal yaşam biçimine ya da “Allah vergisi” kavramına aykırı olduğu savları
Yeni Toplum İnşası	Karbon vergisiyle birlikte mülksüzleştirme, gözetim toplumu, sosyalist düzen vb. kurgular
Kötü Giden Ekonomi	Verginin halkın mevcut ekonomik yükünü artıracığı, alım gücünü daha da düşüreceği yönündeki söylemler

Kodlanan tweet’lerin tematik dağılımı ve her kategoriye ait temsili örnek içerikler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 2. Tematik Kodlara Ait Temsili Tweetler

Örnek Tweet	Kodlanan Tema	Açıklama
Siyonist küreslilerin #karbonvergisinehayır	Siyonizm	Siyonizm vurgulu komplo söylemi
SON DAKİKA HABERLERİ REUTERS: Pfizer, riskleri gizleyerek ve etkinliği hakkında yanlış iddialarda bulunarak halkı COVID-19 aşısı hakkında yanılttığı için Kansas Eyaleti tarafından dava edilmektedir. #uyanışsımdı #karbonvergisinehayır #iklimvergisi	Küresel Güçler	Uluslararası kurumlara karşı derin güvensizlik
#YeniAnayasayaHayır İşinize geldiğinde referandum, bunu yapmanızın sebebi nedir? Biz biliyoruz artık, şeytana değil ALLAHA kul olun. #DSÖyeHayır ALLAH'ın bana verdiği beden bana aittir. #iklimkanununahayır #KarbonVergisineHayır #KarbonYalanİzi #iklimkriziyalan	İslam Karşıtlığı	Dini meşruiyet reddi, "şirk" kavramı vurgusu
Yangınları sebebi! Karbon Ayak İzi sadece gıda değil beyler bayanlar! Karbon ayak izi alt şemalarında şehirlerin dizaynı var. Yeni düzen kuruluyor. Ama yakarak, yıkarak, yok ederek. Uyanınca ne kedi, ne köpek, ne inek, ne tavuk, ne balık, ne bağ bahçe kalacak. 2. Nuh Tufanı #KarbonVergisineHayır	Yeni Toplum İnşası	Gözetim toplumu, hak ihlali söylemi
Dolandırıcı Sir Şimşek halkın yakasından düş! #KarbonYalanİzi #KarbonVergisineHAYIR	Kötü Giden Ekonomi	Ekonomik yükün artacağına dair doğrudan tepki

Bu sınırlı örnekleme dayalı analiz, genelleme amacı taşımamakta; ancak söylemsel örüntüleri anlamak ve öğrenilmiş şüphe olgusunun medya yansımalarını tartışmak açısından anlamlı bir temel sunmaktadır. Çalışmanın sınırlılığı, veri setinin küçük ölçekli olması ve yalnızca tek bir sosyal medya platformuna dayanmasıdır. Ancak analiz edilen içerikler, dijital söylemdeki derin şüphe üretim mekanizmalarını gözlemleyebilmek için temsili nitelik taşımaktadır.

Gelecek çalışmalarda, karbon vergisinin TBMM gündemine girdiği ve kamuoyunda daha yaygın tartışmalara yol açtığı farklı dönemlerde yapılacak veri derlemeleri ile karşılaştırmalı analizler geliştirilebilir. Böylelikle öğrenilmiş şüphenin zaman içerisindeki söylemsel dönüşümü, daha kapsamlı veri kümeleriyle birlikte ele alınabilir.

4. Veri Seti

Veri seti, X platformunda [#KarbonVergisineHayır](#) etiketiyle 17–23 Haziran 2024 tarihleri arasında yapılan paylaşımlardan oluşmaktadır. Toplamda 27 tweet analiz edilmiştir. Veriler, manuel tarama yöntemiyle toplanmış ve yalnızca kamusal olarak erişilebilen gönderiler dâhil edilmiştir. Kullanıcı hesaplarının doğrulanma durumu ve paylaşım biçimleri aşağıdaki gibidir:

- Toplam Kullanıcı Sayısı: 16

Kullanıcıların tamamı anonimdir ve doğrulanmış hesap statüsüne sahip değildir. Bununla birlikte bazı içeriklerde doğrulanmış hesaplardan yapılan paylaşımlar retweet edilmiştir.

- Toplam Tweet Sayısı: 27
 - Yorum (orijinal metin içeren): 4
 - Retweet: 6
 - Retweet + Yorum (alıntı tweet): 9
 - Sadece Etiket İçeren: 8

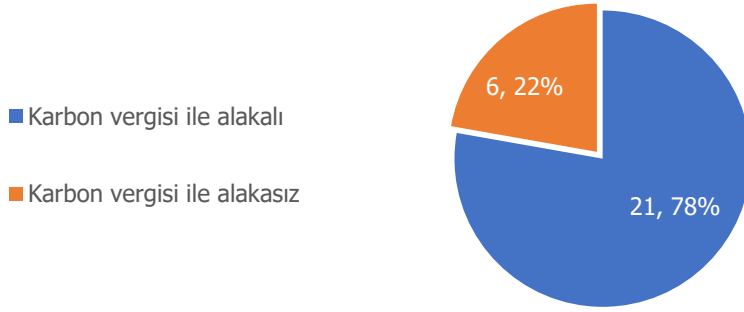
Veri setinde yer alan içerikler, söylem çözümlemesine olanak tanıyacak şekilde çeşitlilik göstermektedir. Bu sınırlı sayıda paylaşım, kullanıcıların sadece karbon vergisi karşısındaki

tepkilerini değil, aynı zamanda bu politikayı nasıl ideolojik ve kültürel bağlamlarla ilişkilendirdiğini anlamak açısından işlevsel olmuştur.

5. Araştırma Bulguları

Analiz edilen 27 paylaşımın karbon vergisiyle doğrudan ilgisi, aşağıdaki gibi görselleştirilmiştir:

Şekil 1. #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan tweetlerin Karbon Vergisi ile alakası

Analiz edilen 27 paylaşımın %78'i karbon vergisiyle doğrudan ilgiliyken, %22'si tamamen farklı konuları ele almıştır. Alakasız içerikler; yeni anayasa çalışmaları, devlet harcamaları, ilaç sektörü, terör ve yeni dünya düzeni gibi çeşitli gündemlerle ilişkilendirilmiştir. Bu durum, kullanıcıların karbon vergisini sadece çevresel bir politika olarak ele almadığını, aynı zamanda diğer sosyal ve politik meselelerle birleştirerek daha geniş bir bağlamda değerlendirdiğini göstermektedir. Etiket, yalnızca karbon vergisine karşıtlık değil, genel bir güvensizlik ve şüphe duygusunun ifadesi olarak da işlev görmektedir. Kullanıcılar, ilgisiz konuları da aynı etikette paylaşarak bu meseleleri bağlantılıymış gibi sunmakta ve olaylar arasında hayali bir ilişki kurmaktadır. Bu eğilim, bireylerin yalnızca karbon vergisini değil, çevresel, ekonomik ve toplumsal meseleleri de genel bir tehdit algısı içinde değerlendirdiğini ortaya koymaktadır.

Öğrenilmiş şüphe, bireylerin bilgiye ve kurumlara geçmiş deneyimlerden kaynaklanan bir güvensizlikle yaklaşmasına ve olaylar arasında somut kanıtlardan bağımsız ilişkiler kurmasına neden olmaktadır. Karbon vergisiyle ilgisiz içeriklerin aynı etikette toplanması, kullanıcıların olayları "küresel güçler" gibi soyut ve kapsayıcı bir tehdit çerçevesinde anlamlandırma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, karmaşık sorunları basitleştirerek tek bir anlatıya dönüştürmekte ve bilgi ile gerçeklik arasındaki sınırları bulanıklaştırmaktadır. Böylece, sosyal medyada yayılan bu tür içerikler, toplumsal güvensizlik atmosferini güçlendiren bir yapıya dönüşmektedir.

Bu bağlamda, şüphe ekosistemi bilgi ve gerçeklik arasındaki ilişkinin sorgulandığı bir zemin hazırlamaktadır. Mesajların bağlamdan koparılması ve anlamların karmaşık hale gelmesi, kullanıcıları kendi dünya görüşlerini destekleyen içeriklerle sınırlı bir yankı odasına hapsedmektedir. Bu ortam, farklı olayların tek bir tehdit odağında birleşmesine olanak tanımaktadır. Karbon vergisi gibi bilimsel ve çevresel politikalar, bu manipülasyon ağı içinde değerlendirilmekte, bağlamından koparılıp tek bir karşıtlık anlatısına indirgenmektedir. Karbon vergisiyle ilgili olmayan tweetlerin içerikleri şu şekildedir;

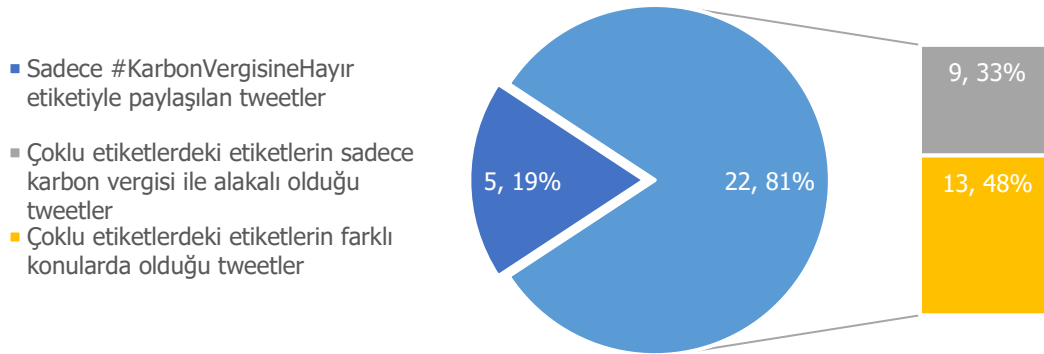
Tablo 3. #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan ancak Karbon Vergisi ile alakalı olmayan tweetlerin içeriği

Olay	İçerik
Yeni anayasa çalışmaları	Anayasa değişikliğinin siyasi bir manipülasyon aracı olduğu iddiası.
Devlet harcamaları	Euro 2024'e 600 kişilik ekibin götürülmesi nedeniyle israf eleştirileri.
Pfizer'e açılan dava	İlaç şirketlerinin küresel düzeni kontrol ettiği yönünde iddialar.
Terör	Terör olaylarının küresel güçlerin bir stratejisi olduğu iddiası.
Yeni dünya düzeni	Karbon vergisinin, küresel hükümetin baskıcı bir mekanizması olduğu söylemi.

Bu olayların karbon vergisiyle ilişkilendirilme şekli, kullanıcıların tek bir bağlayıcı düşman algısı oluşturarak her olayı bir "büyük komplo" çerçevesinde değerlendirmesini ortaya koymaktadır. Örneğin, anayasa çalışmaları ve devlet harcamaları, hükümetin küresel güçlerle iş birliği yaptığı algısı üzerinden karbon vergisiyle bağdaştırılmıştır. Pfizer davası ve terör gibi diğer olaylar ise, aynı güçlerin toplumu kontrol etmek ve düzeni yeniden şekillendirmek için stratejik araçlar kullandığına dair inançlarla ilişkilendirilmiştir. Yeni dünya düzeni söylemi, bu olayları karbon vergisinin sadece bir çevre politikası değil, daha büyük bir baskıcı planın parçası olduğu iddiasına bağlayan temel unsur olarak öne çıkmıştır. Kullanıcıların bu yaklaşımı, hoşlanmadıkları veya onaylamadıkları her gelişmeyi, soyut ve genelleştirilmiş bir şüphe temelinde tek bir düşmana yönlendirdiklerini göstermektedir.

Bu durum öğrenilmiş şüphe bağlamında değerlendirildiğinde, kullanıcıların geçmişte edindikleri güvensizlik ve manipülasyon deneyimlerinden beslenen bir algıyla hareket ettiğini ortaya koymaktadır. Öğrenilmiş şüphe, bireylerin olaylar ve bilgiler arasında bağlamdan bağımsız, temelsiz ilişkiler kurmalarına yol açar. Literatür, bu tür bir şüphenin bilgiye ve otoritelere yönelik otomatik bir güvensizlik yarattığını ve bireylerin olayları yalnızca doğrulanmamış bir tehdit çerçevesinde anlamlandırmasına neden olduğunu vurgular. Sosyal medyada bu tür içeriklerin paylaşılması, olayların hem bağlamdan koparılmasına hem de daha geniş komplo teorileriyle ilişkilendirilmesine zemin hazırlamaktadır. Karbon vergisi gibi çevresel politikalar, yalnızca bilimsel gerçeklikten uzaklaştırılmakla kalmayıp, bilgi kirliliği yaratan bir toplumsal güvensizlik çemberine dahil edilmektedir. Bununla birlikte #KarbonVergisineHayır etiketinin paylaşıldığı tweetlerdeki diğer etiketlerin dağılımı şu şekildedir;

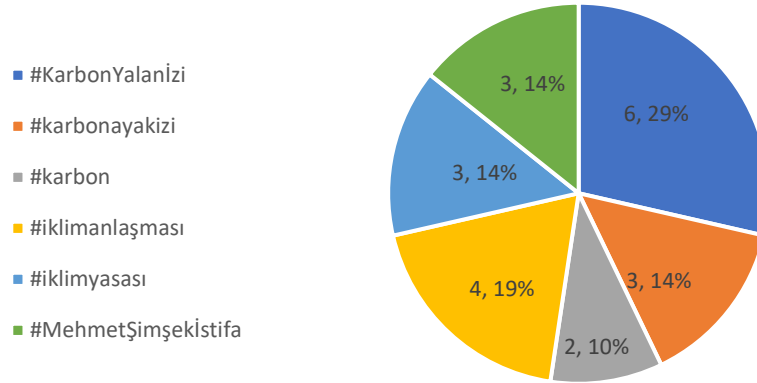
Şekil 2. #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan tweetlerde kullanılan diğer etiketlerin sayısı

Analiz edilen 27 tweetin %19'u yalnızca #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılmış olup, bu tweetler doğrudan karbon vergisi karşıtlığını ifade eden içeriklerden oluşmaktadır. Geriye

kalan %81'lik kısmı ise çoklu etiket kullanılarak paylaşılan tweetlerden oluşmaktadır. Bu çoklu etiketlerin %33'ü karbon vergisiyle doğrudan ilişkili iken, %48'i ise farklı konuları içermektedir. Farklı konulara sahip bu etiketler arasında, yeni dünya düzeni, ekonomik kriz, anayasa değişiklikleri gibi karbon vergisiyle ilgisiz başlıklar öne çıkmaktadır. Bu durum, kullanıcıların yalnızca karbon vergisine yönelik bir karşıtlık ifade etmekte kalmayıp, farklı meseleleri de aynı etikette birleştirerek genel bir güvensizlik çerçevesinde değerlendirdiğini göstermektedir. Çoklu etiketlerin yoğun kullanımı, olaylar arasında bağlantısız ilişkiler kurma eğiliminin yanı sıra, şüpheli bir yaklaşımın sosyal medya söylemini şekillendirdiğine işaret etmektedir. Sadece karbon vergisiyle alakalı olan çok etiketli tweetlerdeki diğer etiketler şu şekildedir;

Şekil 3. Sadece karbon vergisi ile alakalı etiketlerin yer aldığı tweetlerde kullanılan diğer etiketler

Şekil 3 #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan karbon vergisiyle alakalı çok etiketli tweetlerde kullanılan diğer etiketlerin dağılımını göstermektedir. En sık kullanılan etiket %29 oranıyla #KarbonYalanızı olmuştur. Bu, kullanıcıların karbon ayak izi kavramını "karbon yalan izi" olarak yenileyerek, karbon salınımının çevresel etkilerine dair bilimsel gerçekleri yalan olarak nitelendirdiğini ve bu konuyu şüpheyle değerlendirdiğini göstermektedir. #karbonayakizi (%14) ve #karbon (%10) gibi daha nötr etiketler de kullanılmış olsa da, bu şüpheli yaklaşımın öne çıktığı gözlemlenmektedir. Ayrıca, #MehmetŞimşekİstifa etiketi %14 oranıyla dikkat çekmekte, kullanıcıların karbon vergisi politikalarında dönemin Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'i doğrudan sorumlu olarak gördüğünü ve ona yönelik tepkilerini dile getirdiğini göstermektedir. Bu durum, çevresel bir politikaya yönelik itirazların hem bilimsel gerçeklikten hem de siyasi figürlere yönelik eleştirilerden beslendiğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda #iklimanlaşması (%19) ve #iklimyasası (%14) gibi etiketler de karbon vergisi karşıtlarının bu politikayı daha geniş çevresel düzenlemeler bağlamında değerlendirdiğini göstermektedir. Bu bulgular, karbon vergisiyle ilgili tartışmalarda bilimsel gerçeklik ve siyasi güvensizliğin nasıl iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır. #KarbonVergisineHayır etiketinin yanı sıra farklı konulardaki etiketlerin de yer aldığı tweetlerdeki etiket dağılımları şu şekildedir;

Tablo 4. #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan çok etiketli tweetlerdeki diğer etiketler

Etiket	Kullanım Sayısı	Yüzde (%)
#KarbonYalanİzi	5	%15.6
#UYANIŞŞİMDİ	4	%12.5
#iklimkanununahayır	4	%12.5
#DSÖyeHayır	3	%9.4
#Halkuyanartık	3	%9.4
#UYANIŞHAREKETİ	3	%9.4
#iklimvergisi	3	%9.4
#DsöyuReddet	2	%6.3
#haarp	2	%6.3
#hain	2	%6.3
#iklimkriziyalan	2	%6.3
#KüreselAnayasayaHAYIR	2	%6.3
#nefesvergisi	2	%6.3
#chemtrails	2	%6.3
#vergi	2	%6.3
#YeniAnayasayaHayır	1	%3.1
#dsöyüreddediyoruz	1	%3.1
#haramolsun	1	%3.1
#KöleDeğilMilletiz	1	%3.1
#türkiye	1	%3.1
Toplam	32	%100

Tablo 4, 17-23 Haziran 2024 tarihleri arasında #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan çok etiketli tweetlerdeki diğer etiketlerin, karbon vergisi karşıtlığı bağlamında nasıl çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Etiket dağılımları, karbon vergisiyle ilgili tartışmaların sadece çevresel bir politika karşıtlığı ile sınırlı kalmadığını, aynı zamanda daha geniş bir şüphe, komplo teorisi ve toplumsal güvensizlik çerçevesine yayıldığını göstermektedir.

En dikkat çekici gruplardan biri, toplumun sürekli "uyutulduğu" şüphesi karşısında, bireylerin uyanma çağrısı yaptığı #Halkuyanartık (%9.4), #UYANIŞŞİMDİ (%12.5) ve #UYANIŞHAREKETİ (%9.4) gibi etiketlerdir. Bu etiketler, karbon vergisini yalnızca çevresel bir düzenleme olarak değil, bireylerin özgürlüklerini kısıtlamak amacı güden daha geniş bir planın parçası olarak yorumlayan kullanıcıların düşüncelerini yansıtmaktadır. "Uyanış" temalı bu etiketler, bireylerin hem kendilerini hem de toplumu harekete geçirme çağrısı yaparak, bu şüphe çerçevesinde daha aktif bir tavır sergileme arzularını simgelemektedir.

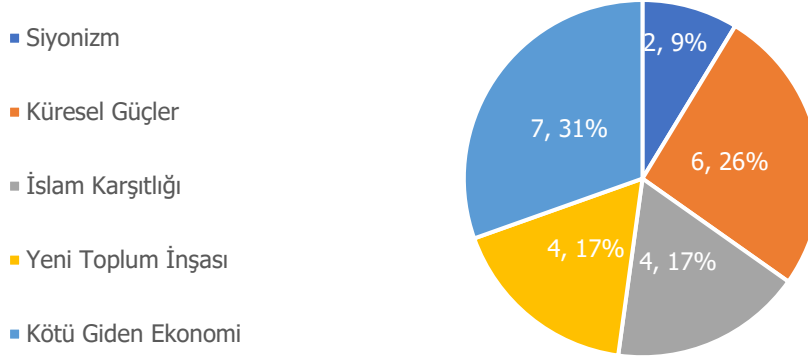
#DSÖyeHayır (%9.4) ve #YeniAnayasayaHayır (%3.1) gibi etiketsel söylemler ise karbon vergisinin, aslında tamamen alakasız olan Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ya da anayasa çalışmaları gibi farklı meselelerle ilişkilendirildiğini göstermektedir. Kullanıcılar, bu etiketi yalnızca çevresel veya ekonomik bir kaygının ötesinde, daha büyük ve karmaşık bir küresel planın parçası olarak değerlendirmiştir. DSÖ, pandemi döneminde yaygın bir güvensizlik odağı haline gelmişken, anayasa tartışmaları da otoriteye yönelik genel bir hoşnutsuzluk bağlamında değerlendirilmiştir. Bu durum, karbon vergisi karşıtlarının eleştiri alanlarını genişleterek farklı siyasi ve toplumsal meselelerle ilişki kurma eğilimini gözler önüne sermektedir.

#haarp (%6.3) ve #chemtrails (%6.3) gibi komplo teorilerini işaret eden etiketler, bu tartışmaların ulusal düzeyde kalmadığını, uluslararası bir nitelik kazandığını göstermektedir. #chemtrails, İngilizce bir etiket olarak, karbon vergisinin uluslararası bir planın parçası olduğu şüphesini desteklemekte ve yabancı bir dilde olmasının etkisiyle küresel bir tehdit algısı yaratmaktadır. #haarp ise doğa olaylarının manipüle edildiği iddiasıyla, karbon vergisi gibi çevresel düzenlemeleri bir "kandırmaca" olarak görme eğilimini pekiştirmektedir. Bu tür

komplolar, kullanıcıların uluslararası kurumlara yönelik güvensizliğini artırarak karbon vergisinin de bir manipülasyon aracı olduğu algısını güçlendirmektedir.

Tüm bu etiketler, karbon vergisi karşıtı söylemin yalnızca ekonomik veya çevresel bir çerçevede kalmadığını, daha derin toplumsal, siyasi ve uluslararası şüphelerin bir parçası olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır. Uyanış çağrıları, otoriteye güvensizlik ve komplo teorilerinin iç içe geçtiği bu etiket kullanımı, sosyal medya söylemlerinin öğrenilmiş şüpheyile tekrar tekrar üretilen bilgi kirliliği ve manipülasyonla nasıl şekillendiğini gözler önüne sermektedir. Bu durum, bireylerin hem ulusal hem de küresel çapta "düşman" algısı yaratma eğilimini desteklerken, bilgi ile gerçeklik arasındaki sınırların bulanıklaştığı bir tartışma ortamı oluşturmaktadır. #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan tweetlerde karbon vergisinin ilişkilendirildiği konular aşağıdaki gibidir;

Şekil 4. #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan tweetlerde karbon vergisiyle ilişkilendirilen konular

Şekil 4, 17-23 Haziran 2024 tarihleri arasında #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan tweetlerde karbon vergisinin ilişkilendirildiği konuları ve bu konuların dağılımını göstermektedir. Kullanıcılar karbon vergisini, yalnızca çevresel bir düzenleme olarak değil, daha geniş toplumsal ve siyasi bağlamlarda bir tehdit olarak algılamışlardır. 5 farklı konu toplamda 22 kez karbon vergisi ile ilişkilendirilmiş, Siyonizm (%9), küresel güçler (%26), İslam karşıtlığı (%17), yeni toplum inşası (%17) ve kötü giden ekonomi (%31) gibi başlıklarla işlenmiştir. Bu konular, bireylerin çeşitli korkular ve güvensizlikler çerçevesinde karbon vergisini farklı tehditlerle bağdaştırdığını göstermektedir.

Siyonizm, karbon vergisinin dini ve ideolojik bir kontrol aracı olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Kullanıcılar, karbon vergisini küresel bir düzen kurma girişiminin parçası olarak yorumlamış ve bu politikayı belirli bir grubun dini ya da siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için kullandığını öne sürmüştür. Bu algı, bireylerin mevcut olayları geçmişteki güvensizlikleriyle birleştirerek, geniş çaplı bir tehdit çerçevesi oluşturmalarına neden olmaktadır. Siyonizm ile ilişkilendirme, karbon vergisini bireysel özgürlüklerin ötesinde, dini ve kültürel kimliklerin tehdit altında olduğu bir mesele olarak çerçevelemektedir.

Küresel güçler başlığı altında karbon vergisi, elit bir grubun toplumları kontrol etmek için kullandığı bir araç olarak değerlendirilmiştir. Kullanıcılar, bu politikayı toplumsal manipülasyonun bir parçası olarak görmüş ve karbon vergisinin asıl amacının çevreyi korumak değil, küresel ölçekte gücü elinde tutan bir otoritenin kontrol mekanizmasını genişletmek olduğunu iddia etmişlerdir. Bu algı, bireylerin otoritelere yönelik genel güvensizliklerinden

beslenmektedir. Karbon vergisi, bu bağlamda yalnızca çevresel değil, aynı zamanda politik bir araç olarak değerlendirilmiş ve bu da kullanıcıların tehdit algısını daha da güçlendirmiştir.

İslam karşıtlığı başlığı, karbon vergisinin dini değerlere yönelik bir tehdit olarak algılandığını göstermektedir. Kullanıcılar, İslami usulde kesimlere son verilmesi, Allah vergisi kabul edilen doğal kaynakların ücretlendirilmesi ve bu düzenin şirk ile ilişkilendirilmesi gibi korkularını dile getirmiştir. Bu tür değerlendirmeler, bireylerin dini kimliklerini tehdit altında hissettiklerinde, çevresel bir düzenlemeyi bile doğrudan kendi inançlarına yönelik bir saldırı olarak görebileceklerini ortaya koymaktadır. Karbon vergisi, bu bağlamda, bireylerin kendi değer sistemleri ile çatıştığı bir düzenleme olarak algılanmıştır.

Yeni toplum inşası başlığı, karbon vergisinin bireysel hak ve özgürlükleri tehdit eden bir mekanizma olarak algılandığını yansıtmaktadır. Kullanıcılar, karbon kısıtlaması nedeniyle seyahat özgürlüğünün kaybedileceğini, karbon tüketimini azaltma amacıyla mülksüzleştirme ve sosyalizmin dayatılacağını, ayrıca karbon üretimini takip etmek için yüz tanıma gibi gözetim teknolojilerinin kullanılacağını iddia etmiştir. Bu korkular, bireylerin hak ve özgürlüklerine yönelik bir kısıtlama algısı geliştirmelerine yol açmıştır. Karbon vergisi, bu bağlamda yalnızca çevresel değil, aynı zamanda sosyal ve politik bir dönüşüm tehdidi olarak değerlendirilmiştir.

Kötü giden ekonomi başlığı, karbon vergisinin ekonomik sorunları derinleştirecek bir araç olarak algılandığını göstermektedir. Kullanıcılar, mevcut ekonomik krizle ilişkilendirilen bu düzenlemenin, halkın üzerine ek bir yük getireceğini ve ekonomik sıkıntıları daha da artıracığını ifade etmiştir. Ekonomik güvensizlik, bireylerin karbon vergisini bir çözümünden çok, bir tehdit olarak görmelerine neden olmuştur. Bu durum, bireylerin ekonomik zorluklarla çevresel politikaları doğrudan ilişkilendirerek, bu tür düzenlemeleri manipülatif ya da sömürücü olarak algılama eğilimlerini yansıtmaktadır.

Bu veriler, karbon vergisinin yalnızca çevresel bir düzenleme olarak değil, bireylerin korku ve güvensizliklerini tetikleyen çok boyutlu bir tehdit olarak algılandığını göstermektedir. Öğrenilmiş şüphenin etkisi, kullanıcıların geçmiş deneyimlerinden kaynaklanan güvensizliklerini karbon vergisine yansıtarak, bu politikayı geniş çaplı bir komplo teorisinin parçası olarak değerlendirmelerine neden olmuştur. Bireyler, bu düzenlemeyi otoritelere, dini değerlere, toplumsal haklara ve ekonomik istikrara yönelik bir saldırı olarak görmüş ve birbirinden bağımsız olaylar arasında bağlantılar kurarak bunları tek bir tehdit çerçevesinde birleştirmiştir. Öğrenilmiş şüphe, bireylerin bilgiye ve olaylara sorgulayıcı bir tutumla yaklaşmalarını sağlasa da, bu sorgulamanın temelsiz bir güvensizlikle birleştiğinde gerçeklikten kopuk ve manipülatif bir algı oluşturduğunu göstermektedir. Bu durum, karbon vergisi gibi bilimsel dayanaklara sahip politikaların dahi şüphe ve korkuyla çarpıtılmasına, bilginin anlamını yitirerek dezenformasyonun bir parçası haline gelmesine zemin hazırlamaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada, sosyal medyada #KarbonVergisineHayır etiketiyle paylaşılan içeriklerin analizi üzerinden, karbon vergisine karşı söylemlerin nasıl şekillendiği, hangi temalarla ilişkilendirildiği ve öğrenilmiş şüphenin bu süreçteki etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular, karbon vergisinin yalnızca çevresel bir düzenleme olarak algılanmadığını, aynı zamanda ekonomik, toplumsal ve dini değerlerle ilişkili çok katmanlı bir tehdit çerçevesinde değerlendirildiğini göstermektedir. Bu durum, bireylerin otoritelere, bilimsel bilgilere ve

toplumsal kurumlara yönelik genel güvensizliklerinin, karbon vergisi gibi politikaları nasıl şekillendirdiğine dair önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Sosyal medya platformlarının dezenformasyon ve öğrenilmiş şüpheyi yayma konusunda önemli bir araç haline geldiği bu çalışmayla bir kez daha doğrulanmıştır. #KarbonVergisineHayır etiketiyle yapılan paylaşımların çoğunun karbon vergisiyle doğrudan ilişkili olmaması, kullanıcıların farklı konuları aynı bağlamda değerlendirdiğini göstermektedir. Örneğin, anayasa değişiklikleri, ekonomik krizler, ilaç sektörü ve yeni dünya düzeni gibi çeşitli meseleler, karbon vergisiyle ilişkilendirilerek, bireylerin birbirinden bağımsız olaylar arasında bağ kurma eğilimini ortaya koymuştur. Bu, öğrenilmiş şüphenin bireylerin algısında yarattığı etkilerin bir sonucudur. Kullanıcılar, doğrulanmamış bilgilerle olayları birleştirerek geniş çaplı bir tehdit algısı oluşturmuş ve bu algıyı sosyal medya aracılığıyla yaygınlaştırmıştır. Sosyal medya platformlarının algoritmik yapısı, bu şüphecî yaklaşımı daha da güçlendirmiştir. Kullanıcılar, yankı odalarında yalnızca kendi görüşlerini destekleyen içeriklere maruz kalmakta ve bu da şüphe ve güvensizlik duygularını derinleştirmektedir. Bu tür bir ortamda, karbon vergisi gibi bilimsel temelli politikalar bile manipülatif bir anlatıya indirgenmiş, yanlış bilgi ve komplo teorileriyle bağdaştırılmıştır. Bu durum, bireylerin çevresel politikaları rasyonel bir zeminde değerlendirmesini engelleyerek, toplumun bilgiye ve bilimsel gerçeklere olan güvenini sarsmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgular, öğrenilmiş şüphenin bireylerin algısını nasıl şekillendirdiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Öğrenilmiş şüphe, bireylerin geçmiş deneyimlerinden kaynaklanan güvensizliklerini yeniden üretmesine ve bu güvensizlik üzerinden olayları değerlendirmesine neden olmuştur. Karbon vergisi, bu çerçevede bir çevre politikası olmanın ötesine geçerek, bireylerin ekonomik kaygıları, dini değerleri ve toplumsal hakları üzerindeki tehditleri bir arada değerlendirdiği bir fenomen haline gelmiştir. Bu durum, kullanıcıların karmaşık meseleleri daha basit ve genelleştirilmiş bir tehdit çerçevesinde anlamlandırma eğilimini göstermektedir. Özellikle Siyonizm, küresel güçler, İslam karşıtlığı, yeni toplum inşası ve kötü giden ekonomi gibi başlıklarla karbon vergisinin ilişkilendirilmesi, öğrenilmiş şüphenin bireyleri somut kanıtlar olmaksızın geniş çaplı bir komplo teorisine inandırabildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, yalnızca bilimsel gerçekliğin anlamını yitirmesine neden olmakla kalmamış, aynı zamanda bireylerin rasyonel karar alma mekanizmalarını da zayıflatmıştır. Dolayısıyla karbon vergisi gibi bilimsel dayanaklara sahip politikalar, bilgi kirliliği ve dezenformasyonun bir aracı haline gelerek, toplumsal bir güvensizlik çemberinin içine hapsedilmiştir. TBMM gündeminde de geniş yankı uyandıran tepkiler ve yasa önerisinin geri çekilmesiyle ertelenen süreç de dikkate alınarak; ileride daha büyük bir veri setiyle yapılacak karşılaştırmalı analizler, öğrenilmiş şüphenin söylemsel evrimi ve kitlelere etkisi açısından önemli katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Aldy, J., & Stavins, R. (2012). The promise and problems of pricing carbon: theory and experience. *Journal of Environment & Development*, 12(2), 152-180.
- Al-Rawi, A., O'Keefe, D., Kane, O., & Bizimana, A.-J. (2021). Twitter's fake news discourses around climate change and global warming. *Science and Environmental Communication*, 6(729818). <https://doi.org/10.3389/fcomm.2021.729818>
- Aquinas, T. (1947). *Summa theologiae*. (S.K. Perry, Ed.) Ohio. Erişim adresi: <http://www.ccel.org/ccel/aquinas/summa.html>. (Eserin orijinali 1265-1274 yılları arasında yayınlandı).
- Augustinus. (2003). İtirafkar. (Ç. Dürüşken, Çev.) İstanbul: Kalcı Yayınevi. (Eserin orijinali 397-400 yılları arasında yayınlandı).
- Aydın, A. F. (2023). Sosyal medyada dezenformasyon ve manipölasyon: 2023 Kahramanmaraş depremi örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 12(5), 2603-2624. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1283358>
- Bail, C., Argyle, L., Brown, T., Bumpus, J., Chen, H., Hunzaker, M.,..., Volfovsky, A. (2018). Exposure to opposing views on social media can increase political polarization. *Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A.*, 115(37), 9216-9221. <https://doi.org/10.1073/pnas.1804840115>
- Barkun, M. (2003). *A culture of conspiracy: apocalyptic visions in contemporary America*. Los Angeles: University of California Press.
- Baudrillard, J. (2011). *Simölakrlar ve simölasyon*. (O. Adanır, Çev.) Ankara: Doğu Batı Yayınları. (Eserin orijinali 1981'de yayınlandı).
- Beck, U. (1992). *Risk society: towards a new modernity*. London: Sage Publications.
- Benkler, Y., Faris, R., & Hal, R. (2018). *Network propaganda: manipulation, disinformation and radicalization in American politics*. New York: Oxford University Press.
- Bennett, W., & Livingston, S. (2018). The disinformation order: disruptive communication and the decline of democratic institutions. *European Journal of Communication*, 33(2), 122-139. <https://doi.org/10.1177/0267323118760317>
- Bett, R. (2000). *Pyrrho, his antecedents, and his legacy*. New York: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199256617.001.0001>
- Brotherton, R. (2015). *Suspicious minds: why we believe conspiracy theories*. New York: Bloomsbury Sigma.
- Cinelli, M., Quattrociochi, W., Galeazzi, A., Valensise, C., Brugnoti, E., Schmidt, A.,..., Scala, A. (2020). The COVID 19 social media infodemic. *Scientific Reports*, 10. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-73510-5>
- Collins, H., & Pinch, T. (1993). *The golem: what you should know about science*. New York: Cambridge University Press.
- Culloty, E., & Suiter, J. (2021). *Disinformation and manipulation in digital media: information pathologies*. New York: Routledge.
- Derrida, J. (2020). *Yazı ve fark*. (P. B. Yalım, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları. (Eserin orijinali 1967'de yayınlandı).
- Descartes. (1942). *İlk felsefe üzerine metafizik düşünceler*. (M. Karasan, Çev.) Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı. (Eserin orijinali 1641'de yayınlandı).
- Douglas, K., Sutton, R., & Cichocka, A. (tarih yok). The psychology of conspiracy theories. *Current Directions in Psychological*, 26(6), 538-542. <https://doi.org/10.1177/0963721417718261>
- Dunlap, R., & McCright, A. (2015). Challenging climate change: the denial countermovement. R. Dunlap, & R. Brulle (Dü) içinde, *Climate Change and Society: Sociological Perspectives* (s. 300-332). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199356102.001.0001>
- Enders, A., & Smallpage, S. (tarih yok). Informational cues, partisan-motivated reasoning, and the manipulation of conspiracy beliefs. *Political Communication*, 36(1), 83-102. <https://doi.org/10.1080/10584609.2018.1493006>

- Foucault, M. (2014). Bilginin arkeolojisi. (V. Urban, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1969'da yayınlandı).
- Friggeri, A., Adamic, L., Eckles, D., & Cheng, J. (2014). Rumor cascades. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 8(1), 101-110. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v8i1.14559>
- Giddens, A. (2010). Modernite ve bireysel-kimlik: Geç modern çağda benlik ve toplum. (Ü. Tatlıcan, Çev.) İstanbul: Say Yayınları. (Eserin orijinali 1991'de yayınlandı).
- Goertzel, T. (2010). Conspiracy theories in science. *embo reports*, 11(7), 493-499. <https://doi.org/10.1038/embor.2010.84>
- Goulder, L., & Schein, A. (2013). Carbon taxes vs. cap and trade: a critical review. National Bureau of Economic Research, *Working Paper Series*, (19338). <https://doi.org/10.3386/w19338>
- Guess, A., Nagler, J., & Tucker, J. (2019). Less than you think: prevalence and predictors of fake news dissemination on Facebook. *Science Advances*, 5. <https://doi.org/10.1126/sciadv.aau4586>
- Hsu, S.-L. (2012). The case for a carbon tax: getting past our hang-ups to effective climate policy. Washington, DC: Island Press. <https://doi.org/10.5822/978-1-61091-178-8>
- Hume, D. (2009). İnsan doğası üzerine bir inceleme. (E. Baylan, Çev.) Ankara: Bilgesu Yayıncılık. (Eserin orijinali 1739'da yayınlandı).
- Humprecht, E., Esser, F., & van Aelst, P. (2020). Resilience to online disinformation: a framework for cross-national comparative research. *The International Journal of Press/Politics*, 25(3), 493-516. <https://doi.org/10.1177/1940161219900126>
- Kahneman, D. (2011). Thinking, fast and slow. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Kant, I. (2001). Pratik usun eleştirisi. (İ. Z. Eyuboğlu, Çev.) İstanbul: Say Yayınları. (Eserin orijinali 1788'de yayınlandı).
- Kierkegaard, S. (1990). Korku ve titreme: Diyalektik lirik. (N. E. Düzen, Çev.) İstanbul: Ara Yayıncılık. (Eserin orijinali 1843'de yayınlandı).
- Kramer, R. M., & Pittinsky, T. L. (2012). Restoring trust in organizations and leaders. New York: Oxford University Press.
- Mates, B. (1996). Sextus empiricus's outlines of pyrrhonism. New York: Oxford University Press.
- McCoy, J., & Somer, M. (2019). Toward a theory of pernicious polarization and how it harms democracies: comparative evidence and possible remedies. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 681(1), 234-271. <https://doi.org/10.1177/0002716218818782>
- McLuhan, M. (2014). Gutenberg galaksisi: Tipografik insanın oluşumu. (G. Ç. Güven, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Eserin orijinali 1962'de yayınlandı).
- Michaels, D. (2008). Doubt is their product: How industry's assault on science. New York: Oxford University Press.
- Pennycook, G., Bear, A., Collins, E., & Rand, D. (2020). The implied truth effect: attaching warnings to a subset of fake news headlines increases perceived accuracy of headlines without warnings. *Management Science*, 66(11), 4944-4957. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2019.3478>
- Powell, J. L. (2011). The inquisition of climate science. New York: Columbia University Press.
- Stern, N. (2008). The economics of climate change. *American Economic Review: Papers & Proceedings*, 98(2), 1-37.
- Sunstein, C. R. (2014). On rumors: how falsehoods spread, why we believe them and what can be done. New Jersey: Princeton University Press.
- van Prooijen, J.-W., & Douglas, K. (tarih yok). Belief in conspiracy theories: basic principles of an emerging research domain. *European Journal of Social Psychology*, 48(7), 897-908. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2530>
- Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146-1151. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>

- Wagner, G., & Weitzman, M. (2015). *Climate shock: the economic consequences of a hotter planet*. New Jersey: Princeton University Press.
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). *Information disorder: toward an interdisciplinary framework for research and policymaking*. Strasbourg: Council of Europe.
- Wodak, R. (2015). *The politics of fear: what right-wing populist discourses mean*. London: SAGE Publications Ltd.
- Yaşar, İ., & Uğurhan, Y. (2021). Sosyal medyada güven ve teyit: sosyal medya kullanım sıklığı bağlamında bir inceleme. *İNİF E- Dergi*, 6(1), 32-52. <https://doi.org/10.47107/inifedergi.856506>
- Zaller, J. R. (1992). *The nature and origins of mass opinion*. New York: Cambridge University Press.